

ЗАТВЕРДЖЕНО
протокол Вченої ради МДУ
№ 14 від 24.06.2026
введено в дію наказом
№ 74 від 27.06.2026

Положення

Про політику відкритої науки в Маріупольському державному університеті

1. Загальні положення

1.1. Це Положення визначає основні засади формування та реалізації політики відкритої науки у Маріупольському державному університеті (далі – Університет). Політика відкритої науки Університету спрямована на створення умов для відкритого доступу до результатів наукових досліджень, розвитку культури відкритого обміну науковими знаннями, підвищення прозорості та відтворюваності наукових досліджень, а також інтеграції Університету до європейського та світового дослідницького простору.

1.2. Положення розроблено відповідно до норм Конституції України, законів України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про науково-технічну інформацію», «Про авторське право і суміжні права», «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про інформацію», а також з урахуванням розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.10.2022 № 892-р «Про затвердження Національного плану щодо відкритої науки», наказ Міністерства освіти та науки України № 1732 від 31.12.2025 року «Про затвердження Дорожньої карти інтеграції України до Європейського дослідницького простору на період до 2027 року» та інших нормативно-правових актів у сфері науки та освіти та внутрішніх положень Університету.

1.3. Політика відкритої науки поширюється на всю діяльність Університету, пов'язану з освітнім процесом, науковою та науково-педагогічною діяльністю, та на результати цієї діяльності, отримані в межах службових обов'язків працівників Університету або із використанням його матеріально-технічної, інформаційної чи фінансової інфраструктури.

1.4. Дія цього Положення поширюється на всіх учасників освітнього та наукового процесів Університету, зокрема науково-педагогічних та педагогічних працівників;

здобувачів вищої освіти всіх рівнів, зокрема докторантів; працівників структурних підрозділів, залучених до організації та підтримки наукової діяльності; інших осіб, які беруть участь у реалізації наукових або освітніх проєктів Університету.

1.5. Основні терміни в цьому Положенні вживаються в наступному значенні:

Академічна доброчесність – система етичних принципів і правил, що регулюють поведінку учасників освітнього та наукового процесу та передбачають чесність, прозорість і відповідальність під час проведення досліджень та оприлюднення їх результатів.

Відкрита наука (Open Science) – рамкова концепція та підхід до організації наукової діяльності, що передбачає відкритість процесів створення, поширення та використання наукових знань. Вона спрямована на забезпечення відкритого доступу до результатів наукових досліджень, дослідницьких даних, методологій, програмного забезпечення, освітніх ресурсів та дослідницької інфраструктури, а також на розширення наукової співпраці та участі суспільства у процесах створення знань. Відкрита наука базується на принципах прозорості, відтворюваності досліджень, відкритого обміну знаннями та дотримання академічної доброчесності. Структурними складовими відкритої науки є відкритий доступ до наукових публікацій; відкриті дослідницькі дані; відкрита дослідницька інфраструктура; відкриті освітні ресурси; відкриті програмні та технологічні рішення; відкриті практики наукової комунікації та оцінювання результатів досліджень; залучення суспільства до наукової діяльності (громадянська наука).

Відкритий доступ (Open Access) – модель поширення наукових результатів, яка забезпечує безкоштовний, постійний та вільний доступ до наукових публікацій через мережу Інтернет без фінансових, технічних або юридичних обмежень, за умови належного посилання на автора.

Відкриті освітні ресурси – навчальні, дидактичні та дослідницькі матеріали, що перебувають у вільному доступі або поширюються на основі відкритих ліцензій, які дозволяють їх використання, адаптацію та повторне поширення.

Інституційний репозитарій Університету – електронний архів, призначений для накопичення, систематизації, довгострокового зберігання та відкритого поширення результатів наукової діяльності академічної спільноти Університету.

Принципи FAIR — міжнародні принципи управління науковими даними, що передбачають їхню знаходжуваність (Findable), доступність (Accessible), сумісність (Interoperable) та можливість повторного використання (Reusable).

2. Мета та завдання політики відкритої науки

2.1. Метою політики відкритої науки Університету є формування відкритого, прозорого та ефективного середовища здійснення наукової і освітньої діяльності, що забезпечує вільний доступ до результатів наукових досліджень, сприяє розвитку культури відкритого обміну знаннями, підвищує якість та відтворюваність наукових досліджень, а також інтегрує Університет до національного та європейського дослідницького простору.

Політика відкритої науки спрямована на підвищення доступності результатів наукової діяльності Університету для академічної спільноти, органів державної влади, бізнесу та громадянського суспільства, сприяння розвитку міждисциплінарної та міжнародної наукової співпраці, а також посилення суспільної значущості наукових досліджень.

2.2. Реалізація мети політики відкритої науки здійснюється відповідно до завдань Національного плану щодо відкритої науки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08 жовтня 2022 року № 892-р, та передбачає виконання таких основних завдань:

- забезпечення відкритого доступу до наукових результатів та науково-технічної інформації, що створюються в Університеті;
- забезпечення відкритого доступу до дослідницької інфраструктури;
- створення умов для ефективної роботи з науково-технічною інформацією та об'єктами дослідницької інфраструктури, що перебувають у відкритому доступі;
- популяризація науки, поширення наукових знань та залучення громадян до участі у науковій та науково-технічній діяльності;
- удосконалення системи оцінювання якості наукової та науково-технічної діяльності, зокрема шляхом впровадження сучасних підходів до оцінювання результатів наукових досліджень;
- підвищення рівня поінформованості та формування компетентностей з питань відкритої науки серед учасників освітнього та наукового процесів.

2.3. Реалізація зазначених завдань спрямована на формування в Університеті сучасної дослідницької культури, що відповідає міжнародним стандартам відкритої науки, сприяє підвищенню якості наукових досліджень, їх суспільної значущості та впливу на соціально-економічний розвиток.

2.4. Реалізація принципів відкритої науки в Університеті передбачає:

- розроблення та вдосконалення внутрішньої нормативної бази, спрямованої на створення сприятливих умов для впровадження принципів відкритої науки в освітній та науковій діяльності;

- розвиток цифрової інфраструктури для зберігання, поширення та використання результатів наукових досліджень (інституційний репозитарій, вебресурси, електронні бібліотеки, хмарні сховища наукових даних тощо);
- використання університетськими науковими виданнями сучасних електронних видавничих систем, зокрема програмного забезпечення з відкритим кодом Open Journal Systems (OJS);
- використання відкритих наукометричних та аналітичних платформ для моніторингу та оцінювання результатів наукової діяльності;
- популяризацію принципів відкритої науки серед учасників освітнього та наукового процесів;
- підвищення кваліфікації науково-педагогічних і наукових працівників шляхом проведення навчальних заходів, тренінгів, семінарів і консультацій з питань відкритої науки;
- розроблення та впровадження механізмів оцінювання ефективності освітньої та наукової діяльності структурних підрозділів з урахуванням принципів відкритої науки.

3. Цінності, принципи та інфраструктура відкритої науки

3.1. Політика відкритої науки Маріупольського державного університету ґрунтується на системі цінностей та принципів, що визначають етичні, наукові, соціальні та організаційні засади відкритості наукових досліджень з урахуванням міжнародних рекомендацій у сфері відкритої науки.

3.2. Основні цінності відкритої науки:

- якість та наукова доброчесність;
- суспільна користь науки;
- рівноправність і справедливість;
- різноманіття та інклюзивність.

3.3. Основні принципи відкритої науки:

- прозорість та відтворюваність наукових досліджень на всіх етапах дослідницького процесу;
- рівність можливостей для всіх учасників для доступу до результатів наукових досліджень, участі у відкритій науці та використання її результатів;
- відповідальність та підзвітність;

- співпраця та участь на національному та міжнародному рівнях в міждисциплінарних дослідженнях, активне залучення суспільства до створення та поширення наукових знань, зокрема через практики громадянської науки;
- гнучкість у впровадженні;
- сталість та довгостроковий розвиток, що передбачає створення стійкої інфраструктури, інституційної підтримки та довгострокових механізмів фінансування.

3.4. Реалізація політики відкритої науки в Університеті забезпечується через розвиток відповідної інституційної, організаційної та цифрової інфраструктури, що створює умови для відкритого доступу до результатів наукових досліджень, ефективного управління науковими даними та поширення наукових знань.

3.5. До інфраструктури відкритої науки Університету належать:

- інституційний репозитарій Університету – електронна система для накопичення, систематизації, довгострокового зберігання та відкритого поширення результатів наукової діяльності академічної спільноти Університету;
- електронні видавничі платформи наукових журналів Університету, що забезпечують функціонування видань відкритого доступу з відкритим кодом Open Journal Systems (OJS);
- відкриті наукометричні та аналітичні платформи для моніторингу, аналізу та оцінювання результатів наукової діяльності;
- цифрові сховища та серверні потужності для зберігання наукових результатів, дослідницьких даних та відкритих освітніх ресурсів;
- науково-дослідні центри, лабораторії та інші структурні підрозділи Університету, що забезпечують проведення наукових досліджень і сприяють поширенню їх результатів.

3.6. Окремі елементи інфраструктури відкритої науки можуть створюватися та підтримуватися як самим Університетом, так і у співпраці з іншими науковими установами, освітніми організаціями, міжнародними партнерами або в межах спільних наукових проєктів. Розвиток інфраструктури відкритої науки може здійснюватися за рахунок коштів державного бюджету, грантових програм, міжнародних проєктів, а також інших джерел фінансування, не заборонених законодавством України.

3.7. Загальну координацію впровадження політики відкритої науки в Університеті здійснює керівництво Університету через відповідні структурні підрозділи, що забезпечують організацію та підтримку наукової діяльності.

3.8. До основних суб'єктів реалізації політики відкритої науки в Університеті належать:

- відповідальні особи за впровадження відкритої науки на рівні університету та факультетів;
- структурні підрозділи, відповідальні за організацію наукової діяльності;
- бібліотека Університету, яка забезпечує функціонування інституційного репозитарію та підтримку відкритого доступу до наукових ресурсів;
- редакції наукових журналів Університету;
- науково-дослідні центри, лабораторії та інші наукові підрозділи;
- інформаційно-технічні служби, що забезпечують функціонування цифрової інфраструктури.

3.9. Науково-педагогічні, педагогічні працівники та здобувачі освіти беруть участь у реалізації політики відкритої науки шляхом дотримання принципів відкритого доступу, поширення результатів досліджень, використання відкритих наукових ресурсів та участі у розвитку відкритої наукової комунікації.

3.10. Реалізація принципів відкритої науки в Університеті здійснюється з дотриманням законодавства України у сфері авторського права та права інтелектуальної власності. Автори наукових і навчальних матеріалів зберігають авторські права на створені ними результати інтелектуальної діяльності, якщо інше не передбачено законодавством або умовами договорів.

3.11. Навчальні, наукові та науково-методичні матеріали, створені працівниками Університету для використання в освітньому процесі, мають розміщуватися у відкритому доступі та за можливості супроводжуватися цифровими ідентифікаторами об'єктів (DOI), якщо це не суперечить вимогам законодавства щодо захисту інтелектуальної власності.

3.12. Використання у відкритих ресурсах матеріалів, що належать третім особам, допускається лише за наявності відповідного дозволу правовласників.

3.13. У разі створення відкритих освітніх або наукових ресурсів у співпраці з іншими установами порядок їх використання, поширення та ліцензування визначається відповідними договорами або угодами про співпрацю.

4. Впровадження принципів відкритої науки в наукову діяльність та освітній процес

4.1. Університет забезпечує вільний і безперешкодний доступ до результатів наукових досліджень без фінансових, юридичних і технічних обмежень, окрім випадків, передбачених законодавством України або іншими договірними зобов'язаннями.

4.2. Університет забезпечує функціонування інституційного репозитарію як основного інструменту відкритого доступу до наукових публікацій; дисертацій та авторефератів; навчальних матеріалів; результатів науково-дослідних робіт.

4.3. Учасникам академічної спільноти рекомендується розміщувати в репозитарії статті (препринти та постпринти); монографії; навчальні та методичні матеріали; матеріали конференцій; інші результати наукової та освітньої діяльності.

4.4. Розміщення матеріалів здобувачів освіти здійснюється за рекомендацією наукового керівника або уповноважених осіб.

4.5. Університет заохочує оприлюднення результатів досліджень, включаючи результати негативних або невдалих експериментів, якщо вони мають наукову цінність. Дані досліджень повинні бути доступними для вільного використання, повторного аналізу та перевірки результатів за умови належного цитування.

4.6. Оприлюднення у відкритому доступі є обов'язковим для результатів науково-дослідних робіт, виконаних за рахунок бюджетного фінансування; дисертаційних робіт; кваліфікаційних робіт здобувачів освіти (за винятком тих, що містять інформацію з обмеженим доступом).

4.7. Обмеження доступу до даних допускається у випадках, передбачених законодавством України, зокрема щодо персональних даних; комерційної таємниці; об'єктів інтелектуальної власності; інформації з обмеженим доступом.

4.8. До результатів досліджень, отриманих у межах договірних або грантових проєктів, застосовуються умови доступу, визначені відповідними угодами.

4.9. Університет рекомендує викладачам публікацію результатів досліджень у рецензованих міжнародних наукових виданнях відкритого доступу та підтримує практику самоархівування (self-archiving) наукових публікацій в інституційному репозитарії Університету відповідно до політик видавців.

4.10. Університет забезпечує відкритий доступ здобувачів освіти до навчальних, навчально-методичних та наукових ресурсів, створених в Університеті. Навчальні, навчально-методичні та наукові матеріали, створені працівниками Університету мають мати цифровий ідентифікатор (DOI), бути загальнодоступними та поширюватися за відкритими ліцензіями Creative Commons (CC BY, CC BY-SA тощо), якщо це не суперечить законодавству.

4.11. Відкриті освітні ресурси розміщуються на платформах Університету, в інституційному репозитарії та можуть додатково поширюватися через інші платформи відкритого доступу.

4.12. Університет розвиває цифрове освітнє середовище (портал Мудл), що забезпечує доступ до навчальних матеріалів; взаємодію між учасниками освітнього процесу; інтеграцію відкритих освітніх ресурсів.

4.13. Університет забезпечує доступність освіти для всіх категорій здобувачів, зокрема осіб з особливими освітніми потребами.

4.14. У разі створення освітніх ресурсів у співпраці з іншими установами, умови відкритого доступу визначаються відповідними угодами.

4.15. Університет сприяє відкритому доступу до дослідницької інфраструктури для вітчизняних та іноземних дослідників. У разі співпраці з іншими установами положення цієї Політики застосовуються до тієї частини наукового результату, що створена представниками Університету, якщо інше не передбачено договором.

5. Популяризація відкритої науки

5.1. Університет сприяє популяризації відкритої науки, поширенню наукових знань та залученню громадськості до наукової діяльності з метою підвищення рівня довіри суспільства до науки, розвитку інноваційної культури та формування відкритого наукового середовища.

5.2. Університет вживає заходів щодо поширення принципів відкритої науки серед наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів освіти, представників органів влади, бізнесу, громадських організацій та широкої громадськості з урахуванням міжнародного досвіду та рекомендацій міжнародних наукових організацій.

5.3. Університет сприяє формуванню та підвищенню професійної компетентності учасників академічної спільноти з питань відкритої науки шляхом включення тематики відкритої науки до освітніх програм та навчальних дисциплін; проведення освітніх і науково-методичних заходів (семінарів, тренінгів, круглих столів, консультацій, дискусій); організації програм підвищення кваліфікації наукових і науково-педагогічних працівників; поширення методичних рекомендацій та інформаційних матеріалів щодо практик відкритої науки.

5.4. Університет забезпечує інформування суспільства про напрями, результати та суспільне значення наукових досліджень, що проводяться в університеті, шляхом використання офіційних інформаційних ресурсів університету; науково-популярних

публікацій; публічних лекцій, науково-просвітницьких заходів та відкритих дискусій; інформаційно-комунікаційних кампаній.

5.6. Університет сприяє розвитку взаємодії між науковою спільнотою та суспільством шляхом залучення представників громад, органів державної влади та місцевого самоврядування, бізнесу та громадських організацій до обговорення результатів досліджень; врахування суспільних потреб, актуальних викликів та очікувань громадськості під час визначення напрямів наукових досліджень; розвитку партнерства між академічним і неакадемічним секторами.

5.7. Університет підтримує розвиток практик громадянської науки (citizen science) та інших форм участі громадян у науковій діяльності, зокрема шляхом залучення громадськості до реалізації наукових і дослідницьких проєктів; проведення відкритих дослідницьких ініціатив; розвитку співпраці у сферах краудсорсингу, краудфандингу та наукового волонтерства.

5.8. Для стимулювання впровадження практик відкритої науки університет забезпечує врахування відповідних досягнень під час оцінювання наукової та науково-педагогічної діяльності працівників (відповідно до внутрішніх документів МДУ).

6. Прикінцеві положення

6.1. Це Положення визначає основні засади реалізації політики відкритої науки в Маріупольському державному університеті та є обов'язковим для виконання всіма учасниками академічної спільноти університету.

6.2. Положення набирає чинності з моменту його затвердження Вченою радою Маріупольського державного університету та введення в дію наказом ректора університету.

6.3. Зміни та доповнення до цього Положення вносяться рішенням Вченої ради університету у встановленому порядку.

6.4. У випадках, не передбачених цим Положенням, застосовуються норми чинного законодавства України, а також внутрішні нормативні документи університету.

6.5. Університет може переглядати та оновлювати це Положення з урахуванням розвитку міжнародних практик відкритої науки, змін у законодавстві України та стратегічних пріоритетів розвитку університету.